

dixisse contra illorum perfidia in qui resurrectionem Christi negabant, putantes in morte detineri qui solus inter mortuos liber est. Ideo illum maledicit qui non confiteretur totum hominem denuo assumptum resurrectione vere secundum hominem vixisse, sicut ante mortem. Nam in morte separata est anima à carne, unde vere dicitur Christus mortuus; sed neutrum separatam est à Verbo Dei.

Astruit, carnem à Verbo in morte separatam non esse.

Sicut Augustinus super Joann. tract. XLVII. docet, tractans illud verbum: „Ego pono animam meam, ut iterum sumam eam. Nemo tollit eam à me; sed pono eam à meipso. Potestatem habeo ponendi eam, & iterum sumendi eam.“ „Hic animam dicit emissam. A quo emissam? A seipsa non est, emissam, quia seipsam non posuit; nec verbum animam posuit, vel carnem. Caro enim animam posuit, sed potestate in se manentis Deitatis.“ Potentia ergo Deitatis anima divisa est à carne, sed neutrum à Verbo Dei: Unde Augustinus (c) Lib. I. de Fid. cap. v. „Verbum, ex quo suscepit hominem, idest carnem, & animam, nunquam deposuit animam, ut esset anima à Verbo separata; sed caro posuit animam quando expiravit, qua redeunte surrexit. Mors ergo ad tempus carnem, & animam separavit; sed neutrum à Verbo Dei. Caro igitur ponit, & sumit animam non potestate sua, sed potestate inhabitantis carnis Deitatis.“ Hic evidenter traditur, nec animam, nec carnem à Verbo Dei in morte divisam, ut aliquo modo soluta fuerit unio. Unde Augustinus contra Felicianum: (d) „Absit ut sic Christus senserit mortem, ut, quantum in se est, vita vitam perdidit. Si enim hoc ita esset, vitæ fons aruisset. Sensit igitur mortem participatione humani affectus, quam sponte suscepit; non naturæ suæ perdidit potentiam, per quam cuncta vivificat. Sic in sepulchro carnem suam commoriendo non deseruit, sicut in utero Virginis connascendo formavit. (e) Mortuus est ergo non discedente vita, sicut passus est non pereunte potentia. Nemo tollit animam ejus ab eo qui potestatem habet ponendi, & sumendi.“ Ecce & hic habes, Christum non deseruisse carnem in morte, & vitam non discessisse à mortuo; & quod sponte tradidit spiritum, non alius extorsit. Unde Ambrosius, de dom. incarn. sacram. cap. v. „Emisit Christus spiritum, & tamen quasi arbiter (2) eruendi, suspendendique corporis emisit spiritum, non amisit. Pendebat in cruce, & omnia commovebat. Sed unde emisit? Ex carne. Quo emisit? Ad Patrem.“

Qua ratione dicitur Christus mortuus, & passus.

Recedente vero anima, mortua est caro Christi. Et quia caro mortua est, mortuus est Christus. Sicut enim mortuus dicitur Deus, quando mortuus est homo; ita mortuus dicitur homo, quando mortua est caro. Separatio animæ, mors carnis fuit. Propter carnem ergo unitam Verbo, quæ mortua est, dicitur Deus mortuus; & propter carnem, & animam, quæ utraque dolorem sensit, dicitur Deus passus, cum Divinitas omnis doloris expers existeret. Unde Augustinus (super Psal. cxxx. ibi: „Sicut ablactatus est“) „Verbum caro factum est, ut per carnem panis cœlestis ad infantes transiret; & secundum hoc, ipsum Verbum crucifixum est, sed non est mutatum in hominem: homo in illo mutatus est, ut melior fieret, quam erat. Per id ergo quod homo erat, mortuus est Deus; & per id quod Deus erat, homo excitatus est, & resurrexit. Quidquid passus est homo, non potest dici non passus Deus, quia Deus erat homo. (3) Quomodo potes dicere te non esse passum injuriam, si vestis tua conscindatur, quamvis vestis tua non sis tu? Multo magis ergo quidquid patitur caro unita Verbo, debebat dici pati Deus; licet Verbum, nec mori, nec corrumpi, nec mutari potuerit: sed quidquid horum passus est, in carne passus est.“ De hoc etiam Ambrosius in III. Lib. de Spiritu Sancto, Lib. de dom. incarn. sacram. cap. v. ait: „Quod Verbi caro patiebatur manens in carne, Verbum in se pro corporis assumptione referebat, ut pati diceretur, quia caro patiebatur; sicut scriptum est, Christo in carne passo.“ Hic docetur qua ratione Deus, vel Dei Filius passus, vel mortuus dicitur: non quia mortem senserit, in quantum Deus est; sed quia caro ei unita mortua est; secundum quam rationem dicit Augustinus (f) serm. 111. de Trin. in cœna Domini. „Si quis dixerit, atque crediderit Filium Dei, Deum passum, anathema sit.“ Cujus dicti causam ex qua intelligentia sumenda est aperiens, in eodem subdit: „Si quis dixerit, quod dolorem in passione sentiebat Filius Dei Deus, & non caro tantum cum anima quam sibi acceperat; anathema sit.“ Sane igitur dici potest, quod mortuus est Deus, & non mortuus; passus est Dei Filius, & non passus; passa est tertia persona, & non passa; crucifixum est Verbum, & non crucifixum; secundum alteram naturam passus est, secundum alteram impassibilis. Unde Ambrosius, loc. cit. „Generalis est ista fides, quia Christus est Dei Filius, & natus ex Virgine, quem quasi gigantum Propheta describit, Psalm. xviii. eo quod biformis, geminæque naturæ unus fit, consors Divinitatis, & corporis.“ Idem ergo patiebatur, & non patiebatur; movebatur, & non movebatur; sepeliebatur, & non sepeliebatur; resurgebat, & non resurgebat; resurgebat, secundum carnem, quæ mortua fuerat, non secundum Verbum, quod apud Deum semper manebat.

DIVISIO TEXTUS.

Postquam determinavit Magister de his quæ Christus cum humana natura assumpsit, scilicet gratia, & scientia, & defectibus; & de his quæ per humanam naturam operatus est, scilicet de meritis; hic determinat de morte quam in humana natura sustulit.

(2) Nicolai: exuendi, suscipiendique corporis. (3) Augustini textus, ut notat Nicolai, quomodo non potest, cum puncto affirmationis.

Ex EDIT. P. NICOLAI. (c) Ut refertur in Glossa super eundem locum, contrahendo quæ ipse ibi habet.

(d) Sive Lib. de unitate Trinitatis ad Optatum contra Felicianum illum Arianum edito, ut cap. xlv. videre est, ubi plenius hæc habet. (e) Paulo infra. (f) In sermone de fide recta: estque serm. 111. feria quinta Cœnæ Domini, non prius, de Trinitate.

mit. Dividitur autem hæc pars in duas. Primo determinat ea quæ ad mortem Christi pertinent; secundo ea quæ ad mortem Christi consequuntur, dist. xxii. ibi: *Hic queritur, utrum in illo triduo mortis Christus fuerit homo.* Prima dividitur in duas. Primo inquit, utrum mors fuerit in Christo secundum separationem Deitatis à carne; secundo, supposito quod non, ostenditur qua ratione Christus dicitur mortuus, ibi: *Recedente vero anima, mortua est Christi caro.* Circa primum duo facit. Primo movet quæstionem; secundo determinat eam, ibi: *Quidam putaverunt tunc carnem sicut ab anima, ita à Divinitate in morte fuisse divisam.* Et circa hoc duo facit. Primo excludit errorem; secundo veritatem confirmat, ibi: *Sicut Augustinus super Joan. . . ait.* Circa primum duo facit. Primo excludit probationem erroris sumptam ex ratione, & auctoritate Augustini; secundo probationem sumptam ex auctoritate Athanasii, ibi: *Alii quoque auctoritati innituntur.* Circa primum tria facit. Primo ponit rationem ipsorum; secundo auctoritatem quæ videtur pro eis facere, ibi: *Huic suæ probabilitati addunt auctoritatis testimonium: tertio solvit, ibi: Quibus respondemus.*

Alii quoque auctoritati innituntur. Hic tria facit. Primo ponit objectionem ex auctoritate Athanasii. Secundo ostendit quod illa auctoritas non facit pro eis, ibi: *Quibus respondemus.* Tertio auctoritatem Athanasii exponit, ibi: *Sciendum est igitur.*

QUÆSTIO I.

HIC est duplex quæstio. Prima de morte Christi. Secunda de resurrectione ejus.

Circa primum quærentur tria.

Primo. Utrum in morte Christi fuerit separata Deitas ab humanitate.

Secundo. Utrum corpus Christi fuerit dissolutum, vel incineratum.

Tertio. Utrum debeat simpliciter concedi quod Christus, vel Filius Dei sit mortuus.

ARTICULUS I.

Utrum in morte Christi Deitas à carne separata sit.

III. P. quæst. 1. art. 2. & 3.

1. AD primum sic proceditur. Videtur quod in morte Christi Deitas à carne separata sit. Remoto enim medio separantur extrema quæ per medium conjunguntur. Sed, sicut in 11. dist. quæst. 11. art. 1. quæstiunc. 1. dictum est, Divinitas conjungebatur carni mediante anima. Ergo separata anima à carne, separatur etiam Divinitas.

2. Præterea. Sicut in 11. dist. quæst. 1. art. 3. quæstiunc. 2. dictum est, corpus insensibile non est assumptibile. Sed separata anima, caro remanet quoddam corpus insensibile. Ergo non potuit remanere Deitati unita, cum nihil possit esse unitum quod non est assumptibile.

3. Præterea. Nulla res est mortua quæ habet in se vitam. Sed si Deitas in morte à carne separata non fuisset, habuisset in se vitam, quæ etiam est fons indeficiens vitæ. Ergo mortua non fuisset.

4. Præterea. Unio humanæ naturæ ad divinam

(1) Nicolai: *dirimi, nec morte disjungi.* (2) Forte in nobis evenit: vel in nos devenit. Ex EDIT. P. NICOLAI. (a) Serm. xvii. de passione Domini. (b) Ex Augustino super Psal. xlviii. ad illa verba: *Mors depascet eos*, ut in textu videre est.

est per gratiam. Sed corpus non est capax gratiæ, nisi mediante anima. Ergo corpus, separata anima, non potest remanere Deitati unitum.

Sed contra. Filius dicitur jacuisse in sepulchro: alias de hoc non esset fides, quæ habet objectum veritatem increatam. Sed hoc non dicitur, nisi quia corpus in sepulchro fuit. Ergo Deitas à corpore separata non fuit.

Præterea. Leo Papa (a) dicit: *Tanta fuit unio Dei, & hominis, ut nec supplicio posset (1) diminui, nec morte distingui.* Sed supplicium pati, & mori corporis est. Ergo corpus in morte à Divinitate non est separatam.

QUÆSTIUNCULA II.

1. Ulterius. Videtur quod Deitas sit separata ab anima. Utraque enim mors, ut dicitur in littera, (b) scilicet qua separatur corpus ab anima, & qua separatur anima à Deo, diaboli suasu homini propinata est. Sed Christus in se accepit mortem, qua separatur corpus ab anima, ut à nobis excluderet quod suasu dæmonis (2) in nobis devenit. Ergo simpliciter debuit pati mortem, quæ est separatio animæ à Deitate.

2. Præterea. Quicumque deponit aliquid, illud à se separat. Sed Filius Dei. dicit de seipso Joann. x. 10. *Ego pono animam meam.* Ergo eam à se separavit.

3. Præterea. Sicut sup. dist. v. quæst. 1. art. 1. quæstiunc. 3. dictum est, uniens est unitum, sicut ratione unionis Deus est homo. Si igitur anima esset Deo unita post mortem, posset dici, quod Deus esset anima.

4. Præterea. Ratione unionis Dei ad hominem est communicatio idiomatum, ut dicit Damascenus. Sed animæ idiomata non dicuntur de Filio Dei: non enim potest dici, quod Filius Dei sit forma corporis. Ergo non remanet post mortem anima Verbo unita.

5. Præterea. Si esset Verbum unitum animæ, & corpori, cum illa sint ad invicem divisa, essent duæ uniones Verbi ad illa duo. Sed ante mortem erat tantum una unio. Ergo aliqua unio facta est de novo in morte Christi; quod est inconveniens.

6. Præterea. Anima & corpus separata fuerunt duo quædam. Si ergo Verbum utrique unitum remansit, videtur quod fuerunt duo, vel tria Christus in morte: quia uniens est unitum.

Sed contra. Major est conjunctio animæ ad Deum per unionem in persona quam quæ est per fructificationem. Sed anima Deo conjuncta per fructificationem, nunquam ab ipso separatur. Ergo multo minus conjuncta ei per unionem in persona.

Præterea. Filius Dei dicitur descendisse ad inferos. Sed hoc non convenit sibi nisi ratione animæ. Ergo Filius Dei post mortem habuit animam sibi unitam.

SOLUTIO I.

Respondeo dicendum ad primam quæstionem, quod corpus Christi in morte non fuit separatam à Deitate: cujus ratio ex tribus accipi potest. Primo ex parte Dei: quia cum sit immutabilis, ei quod perfecte sibi conjunctum est, incommutabilitatem præstat, ut scilicet immutabiliter ei adhareat. Secundo

(1) Nicolai: *dirimi, nec morte disjungi.* (2) Forte in nobis evenit: vel in nos devenit. Ex EDIT. P. NICOLAI. (a) Serm. xvii. de passione Domini. (b) Ex Augustino super Psal. xlviii. ad illa verba: *Mors depascet eos*, ut in textu videre est.

ex parte ipsius assumpti: quia per mortem, quam ex obedientia Patris sustinuit, non debuit suam dignitatem amittere, sed magis (3) clarificari. Tertio ex fine assumptionis: quia ea quæ post mortem ipsius circa ipsum acta sunt, salutaria nobis non fuissent, nisi Deitas adjuncta esset.

Ad primum ergo dicendum, quod, sicut supra dist. 2. quæst. 11. art. 1. quæstiunc. 1. dictum est, anima quantum ad unibilitatem corporis, est medium necessitatis: quia corpus non esset unibile, nisi in quantum est animatum: sed quantum ad unionem in actu, est medium congruentiæ, quo remoto, non necessario unio tollitur, ut supra dist. 11. ibid. dictum est: & ideo quia separata anima à corpore, adhuc remansit in corpore ordo ad animam, & unibile remansit, & unitum.

Ad secundum dicendum, quod quamvis esset actu insensibile, tamen hoc habebat supra alia corpora insensibilia quod inerat ei ordo ad animam humanam.

Ad tertium dicendum, quod Deitas non potest esse forma corporis. Ad hoc autem quod corpus sit vivum, oportet quod sit aliquid vivificans formaliter.

Ad quartum dicendum, quod corpus non est susceptivum gratiæ habitualis: quia illa ordinatur ad actus spirituales, qui non possunt corpori communicari. Hæc autem gratia est medium congruentiæ ad unionem ex parte animæ. Sed gratia unionis, quæ est ipsa unio gratis facta, potest esse in corpore: quia ista gratia ordinat ad esse in persona divina, cuius particeps est corpus, sicut & anima: ideo etiam corpus potest remanere unitum, anima separata; in quo etiam manet aliquis ordo ad gloriam ex eo quod fuit instrumentum animæ habentis gratiam, ut dictum est; ut sic etiam habitualis gratia quodammodo in corpus redundet, ut supra dist. 111. dictum est.

SOLUTIO II.

Ad secundam quæstionem dicendum, quod propter easdem rationes anima à Verbo in morte Christi separata non fuit, & adhuc amplius, in quantum anima immediatus, & pluribus modis Verbo unitur quam corpus.

Ad primum ergo dicendum, quod mors animæ est secundum separationem animæ à Deo per peccatum, opposita conjunctioni quæ est per charitatem; quam mortem Christum assumere non decuit, sicut nec peccatum est; & ideo hæc ratio non est ad propositum; quia etiam si esset separatio perfecta animæ à Verbo quantum ad conjunctionem quæ est in persona, adhuc anima non esset mortua, sed viva, in quantum remaneret Deo per charitatem conjuncta.

Ad secundum dicendum, quod Filius Dei dicitur animam ponere, non quidem à se, sed à carne, à qua in morte separata fuit.

Ad tertium dicendum, quod anima non nominat personam, sed partem naturæ: unde anima non est unita Verbo sicut importans id in quo facta est unio, sicut est de hoc nomine *homo*: & ideo non potest dici, quod Filius Dei sit anima, sicut potest dici, quod sit homo, secundum quod est habens animam.

Ad quartum dicendum, quod sicut ea quæ dicuntur de natura humana, secundum rationem naturæ non possunt prædicari de Filio Dei, ut quod dicitur esse communis Christo, & aliis hominibus; ita etiam ea quæ prædicantur de anima Christi, in quantum est

pars naturæ, non possunt dici de Filio Dei, sicut quod est forma, vel aliquid huiusmodi. Ea autem quæ prædicantur de ipsa, in quantum est quid subsistens, possunt de Filio Dei prædicari, sicut quod descendit ad inferos, & alia huiusmodi.

Ad quintum dicendum, quod, sicut supra dist. VIII. quæst. 1. art. 5. dictum est, relationes secundum rem multiplicantur secundum multiplicationem illorum supra quæ fundantur relationes: unde contingit quod relatio ex parte unius extremi est una, quæ ex parte alterius multiplicatur, sicut de illo qui una paternitate ad multos filios refertur, qui ad ipsum multis filiationibus referuntur. Ita etiam est hoc: quia ex parte ipsius Filii Dei est una tantum, quamvis non sit ex parte ipsius relatio realis, sed rationis tantum: ex parte autem assumptorum, quæ divisa sunt, sunt duæ uniones in actu post mortem; ante autem erat una in actu, & multæ in potentia: unde non oportet quod aliqua unio fiat ibi de novo, sicut nec in divisione continui fit aliquid de novo, in quantum id quod prius erat multa potentia, unum autem actu, fit actu plura.

Ad sextum dicendum, quod sicut humana natura non est hypostasis in Christo, quamvis possit dici singulare, & individuum, ut supra dist. VI. quæst. 1. art. 1. dictum est; ita etiam anima, & corpus non sunt duæ completæ hypostases, sed unitæ uni hypostasi Filii Dei; quamvis possint dici duo singularia, vel duo individua. Sed non sequitur ex hoc, quod Christus sit duo: quia neutrum illorum de Christo prædicatur, vel de Filio Dei.

ARTICULUS II.

Utrum Corpus Christi post mortem debuerit dissolvi.

III. P. quæst. LI. art. 3.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod corpus Christi post mortem debuit dissolvi, sive incinerari. Hebr. 11. 17. dicitur: *Christus debuit per omnia fratribus assimilari.* Sed alii homines, qui dicuntur fratres Christi, secundum corpus incinerantur. Ergo & corpus Christi incinerari debuit.

2. Præterea. Sicut separatio animæ à carne fuit inflicta homini propter peccatum primi parentis, ita etiam incineratio: quia dicitur Gen. 111. 19. *(4) Terra es, & in terram ibis.* Sed Christus pro nobis sustinuit mortem, ut debitum naturæ solveret. Ergo similiter corpus ejus incinerari debuit.

3. Præterea. Humilitas est meritum exaltationis: Philipp. 11. Sed corpus Christi fuit maxime exaltandum. Ergo debuit usque ad incinerationem humiliari.

4. Præterea. Omne compositum ex contrariis, naturaliter est dissolubile in contraria. Sed corpus Christi fuit ex contrariis compositum, quia fuit ejusdem naturæ cuius sunt corpora nostra. Ergo cum incineratio nihil aliud sit quam resolutio corporis in contraria, ex quibus constituitur, videtur quod corpus Christi incinerari debuit.

5. Præterea. Anima non recedit à corpore, quamdiu in corpore manet æqualitas complexionis, quæ requiritur ut dispositio in corpore animato: quia per hanc dispositionem materia fit necessaria ad talem formam. Sed in morte Christi anima recessit à corpore. Ergo in corpore non remansit illa æqualitas

quæ

(3) Al. clarificare. (4) Vulgata: *Pulvis es: & in pulverem reverteris.*

quæ exigitur ad corpoream animationem. Sed ablata æqualitate complexionis, unum contrarium superat aliud; & sic sequitur corporis dissolutio, & incineratio. Ergo corpus Christi fuit corruptum, & incineratum.

Sed contra. Psalm. xv. 10. *Non dabis sanctum tuum videre corruptionem.* Hoc autem non potest intelligi de corruptione mortis, quia ipse mortuus fuit. Ergo intelligitur de corruptione incinerationis.

Præterea. Corpori non debetur incineratio, nisi propter corruptionem fomitis. Sed in Christo nunquam fuit corruptio fomitis: quia natus, & conceptus fuit sine originali. Ergo corpus Christi non debuit incinerari.

Præterea. Anima conjuncta corpori ipsum servat ab incineratione. Sed virtus divina est major quam virtus animæ. Ergo cum corpori sit conjuncta Deitas, videtur quod non debuit incinerari.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod mors, & incineratio, & huiusmodi defectus, sunt poenæ originalis peccati: in Christo autem nunquam fuit originale peccatum. Christus non contraxit huiusmodi defectus ex necessitate suæ originis, quia sine originali conceptus fuit. Nec in eo fuerunt, quia ipse esset debitor eorum, quia peccatum in eo nunquam fuit; sed voluntarie defectus humanæ naturæ assumpsit ad complendum opus nostræ redemptionis, & ut in his nobis mereretur. Unde cum opus redemptionis esset in passione completum, quia dixit: *Consummatum est*: Joan. xix. 30. & corpus sine anima non est in statu merendi; ideo corpus ejus incineratum non fuit.

Ad primum ergo dicendum, quod assimilatio illa intelligitur quantum ad illa quæ sunt de veritate naturæ, & quantum ad ea quæ pertinent ad opus redemptionis.

Ad secundum dicendum, quod per passionem, qua separata est anima à carne, removit à nobis mortem, & omnes alios defectus humanæ naturæ, quantum ad sufficientiam causæ: & ideo non oportuit quod ad removendum incinerationem corpus ejus incineraretur.

Ad tertium dicendum, quod humilitas illa fuit necessaria ante opus redemptionis, & quando Christus erat in statu merendi, non autem post, ut dictum est.

Ad quartum dicendum, quod compositum ex contrariis, necessario in ipsa resolvitur, nisi sit aliquid prohibens. In Christo autem erat aliquid prohibens, scilicet virtus Divinitatis, & puritas à corruptione fomitis.

Ad quintum dicendum, quod quamvis illa temperies complexionis, quæ est necessitas ad formam animæ, fuerit amota in morte; non tamen inde secuta est dissolutio, & putrefactio corporis, ratione prædicta.

ARTICULUS III.

Utrum Filius Dei debeat dici mortuus.

AD tertium sic proceditur. Videtur quod Christus, vel Filius Dei, non debeat dici mortuus. Ea enim quæ habent repugnantiam intellectus ad Filium Dei, de eo non prædicantur. Sed cum Dei Filius sit vita, sicut dicitur Joan. xix. mortuum esse habet repugnantiam intellectus cum ipso. Ergo non debet dici, quod sit mortuus.

2. Præterea. Esse creatum convenit alicui, secundum quod est à Deo; sed corrumpi secundum quod est ex nihilo. Ergo magis pertinent ad defectum creaturæ ea quæ corruptionem important, quam nomen creaturæ. Sed nomen creaturæ non dicitur de Christo, ut supra dist. XI. dictum est. Ergo multo minus potest dici, quod sit mortuus.

3. Præterea. Filius Dei est divina essentia. Sed non potest dici, quod divina essentia sit mortua. Ergo non debet dici, quod Filius Dei sit mortuus.

4. Præterea. Contradictoria non sunt vera de eodem. Sed de Filio Dei vere dicitur, quod est immortalis, & per consequens non est mortuus. Ergo non potest dici, quod fuerit mortuus.

5. Præterea. Illud quod est partis, non prædicatur de toto. Sed mori est corporis, à quo anima separatur. Ergo videtur quod Christus non possit dici mortuus.

Sed contra est quod dicitur in symbolo: *Crucifixus, mortuus, & sepultus.*

Præterea. Nullus homo dicitur mortuus, nisi ex eo quod anima ejus à corpore separata est. Sed anima Christi est à corpore separata. Ergo ipse est mortuus.

Præterea. Sicut supra dictum est, redemptio non potuit convenienter fieri nisi per mortem Filii Dei. Ergo si ipse non est mortuus, videtur quod non simul adhuc redempti; quod est hæreticum.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod sicut supra dist. XI. quæst. 1. art. 4. dictum est, ea quæ solum ad naturam pertinent, simpliciter, & sine determinatione de Christo dici possunt. Mors autem in nobis est secundum separationem animæ à corpore, & passio est secundum læsionem corporis, vel etiam secundum immutationem animæ, quæ sunt partes humanæ naturæ; & ideo simpliciter concedendum est quod Christus mortuus est, & passus.

Ad primum ergo dicendum, quod non est ibi aliqua repugnantia intellectuum; quia mors, cum sit conditio naturæ, refertur ad humanam, unde non opponitur divinæ vitæ.

Ad secundum dicendum, quod nomen creaturæ non magis se habet ad naturam quam ad personam; & ideo non potest dici simpliciter ratione naturæ, sicut supra dictum est; præcipue cum creatio respiciat esse, quod magis videtur pertinere ad suppositum quam ad naturam; & ideo quod magis, vel minus ad defectum pertineat, non facit ad propositum.

Ad tertium dicendum, quod unio non est facta in natura, sed in persona; & ideo ea quæ sunt naturæ, possunt prædicari de persona, non autem de alia natura.

Ad quartum dicendum, quod hæc est simpliciter vera, *Filius Dei, vel Christus, est immortalis*; & similiter, *Filius Dei est mortuus*; quia ea quæ sunt utriusque naturæ, possunt affirmari de persona. Sed tamen hæc, *Christus non est mortuus*, est vera secundum quid, & falsa simpliciter: quia ad veritatem affirmativæ sufficit quod secundum aliquam naturam conveniat quod de persona dicitur; sed ad veritatem negativæ oportet quod secundum neutram conveniat; unde hæc est falsa simpliciter, *Christus non est animal*, & vera secundum quid, scilicet secundum divinam. Non est autem inconveniens quod unum contradictorium dicatur de aliquo simpliciter, & alterum secundum quid.

Ad quintum dicendum, quod ea quæ sunt partis tan-

tantum, & parti nata convenire, dicuntur de toto ratione partis; sicut homo dicitur crispus propter capillos: & ita moys, quæ est conditio corporis, de persona potest prædicari. Tamen sciendum est, quod sicut generari est compositi, ita & corrumpi; quamvis subiectum generationis, & corruptionis sit materia.

QUÆSTIO II.

DEinde queritur de resurrectione Christi: & circa hoc queruntur quatuor.

Primo. De necessitate resurrectionis.

Secundo. De tempore.

Tertio. De argumentis resurrectionis in communi.

Quarto. De eis in speciali.

ARTICULUS I.

Utrum necesse fuerit Christum resurgere.

III. P. quæst. LIII. art. 2.

1. **A**D primum sic proceditur. Videtur quod non fuerit necessarium Christum resurgere. Quia, sicut dicit Damascenus, resurrectio est ejus quod cecidit, & dissolutum est, iterata resurrectio. Sed Christus non cecidit per peccatum, nec ejus corpus dissolutum est. Ergo non debetur ei resurrectio.

2. Præterea. Augustinus dicit, tract. XXI. in Joan. quod per Verbum Dei fit resurrectio animarum, per Verbum incarnatum fit resurrectio corporum. Sed Verbum caro factum est in incarnatione. Ergo non fuit necessaria resurrectio neque ad resurrectionem corporum, neque ad resurrectionem animarum.

3. Præterea. Post ultimam consummationem non est aliquid necessarium. Sed ultima consummatio facta est in passione: quia tunc dixit: *Consummatus est*: Joan. XI. 30. Ergo non oportuit quod postea resurgeret.

4. Præterea. Ad hoc Christus humanam naturam assumpsit, ut ipsam restauraret. Sed plena restauratio facta est in passione; quia & janua aperta est, & liberati sumus a peccato, pœna, & servitute diaboli. Ergo non oportuit ut iterato corpus assumeret.

Sed contra. I. Corinth. xv. 17. *Si Christus non resurrexit, inanis est fides nostra*. Sed sine fide non justificamur. Ergo necessarium fuit Christum resurgere.

Præterea. Gregorius dicit (a) (in præfatione) quod vitam nostram resurgendo reparavit. Ergo necessarium fuit quod Christus resurgeret.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod necessitas resurrectionis Christi ex tribus apparet. Primo ex ipsa conditione naturæ assumptæ. Anima enim, & corpus sunt partes humanæ naturæ: omnis autem pars est imperfecta respectu totius, ut patet per Philos. in III. Physic. text. LX. unde nec corpori sine anima, nec animæ sine corpore inest omnis perfectio quam nata

(1) *Al. deest non.*

Ex Edit. P. Nicol. (a) Ita quidem in Sacramentario Gregorii habet præfatio paschalis quam etiam nunc Ecclesia usurpat. Sed quomodo à Gregorio composita videri potest, quam Pelagius II. Gregorii ipsius prædecessor inter illas recenset, quas in Romana Ecclesia *longa retro vetustas* observavit? ut in decretis de Consecratione dist. 1. cap. *Invenimus*, ac in illius ad Episcopos Germaniarum, & Galliarum Epist. Tomo II. Conciliorum patet, ex qua sumptum est illud caput.

sunt habere. Et quia naturæ assumptæ debeatur omnis perfectio quam contingit in natura reperire, ideo ei debeatur quod corpus animæ semper esset conjunctum. Quod autem ad tempus separata fuerunt, hoc fuit propter necessitatem nostræ redemptionis. Secundo ex merito passionis ejus: quia ex humilitate passionis meruit gloriam resurrectionis. Tertio ex parte nostra, ut scilicet in capite gloriosa resurrectio inchoaretur, quæ in membris futura erat. Et iterum ut illis qui sunt in patria, non solum sit gloria de visione Divinitatis, sed etiam de visione humanitatis glorificatæ in Christo quantum ad corpus, & quantum ad animam.

Ad primum igitur dicendum, quod illa diffinitio est resurrectionis, secundum quod in aliis hominibus invenitur; sed resurrectio Christi potest sic proprie diffiniri: Resurrectio est corporis facti incorruptibilis ad animam iterata unio. Vel potest dici, quod quamvis Christus non ceciderit per peccatum, cecidit tamen à vita naturæ per mortem; & corpus quamvis non sit dissolutum per incinerationem, est tamen facta dissolutio corporis, & animæ.

Ad secundum dicendum, quod Verbum caro factum, (1) non est proxima dispositio ad resurrectionem nostram, sed Verbum caro factum, & à morte resurgens.

Ad tertium dicendum, quod in morte Christi facta est consummatio omnium eorum quæ exigebantur ad satisfactionem, quæ quidem per resurrectionem non est facta, sed magis novæ vitæ inchoatio.

Ad quartum dicendum, quod quamvis Christus naturam nostram ad hoc assumpsit ut eam repararet; non tamen sequitur, quod reparata natura, debeat eam, vel aliquam ejus partem abjicere, sed magis perpetuo tenere, sicut perpetua est reintegratio facta in natura. Vel dicendum, quod quamvis per passionem proprie loquendo sit facta reparatio quantum ad amotionem mali, tamen per resurrectionem oportuit quod consummaretur quantum ad perfectionem in bono.

ARTICULUS II.

Utrum Christus debuerit tertia die resurgere.

III. P. quæst. LIII. art. 2.

1. **A**D secundum sic proceditur. Videtur quod Christus non debuit tertia die resurgere. Caput enim est conforme membris in natura. Sed per resurrectionem natura reparatur quantum ad passibilitatem, & mortalitatem. Ergo Christus debuit simul cum aliis resurgere, & non tertia die.

2. Præterea. Ut dicit Glossa interlinealis, Hebr. XI. ad hoc est dilata resurrectio omnium in finem mundi, ut simul resurgentibus sit majus gaudium. Sed de resurrectione nullius sancti est tantum gaudium, sicut de resurrectione Christi. Ergo etiam ipse debuit usque ad finem mundi suam resurrectionem differre, & non tertia die resurgere.

3. Præterea. Separatio animæ à corpore in Christo non fuit facta nisi propter redemptionem humanæ naturæ. Sed in instanti mortis, redemptio soluto pretio

QUÆSTIO I.

tio completa est. Ergo debuit statim resurgere.

4. Præterea. Plus conferendum fuit Christo quam alicui alicui homini. Sed quidam homines qui vivi invenientur in fine mundi, statim post mortem resurgent. Ergo multo magis Christus resurgere debuit statim, & non in tertium diem resurrectionem differre.

5. Præterea. Math. XI. 40. Dominus dicit: *Sicut fuit Jonas in ventre ceti. . . sic erit Filius hominis in corde terræ*. Sed non fuit in corde terræ, nisi quamdiu fuit mortuus. Ergo tribus diebus, & tribus noctibus mortuus fuit. Ergo non resurrexit tertia die, sed magis quarta, vel quinta.

6. Præterea. Nox contra diem dividitur. Sed Gregorius videtur dicere in homil. III. paschæ Christum de nocte resurrexisse, sicut Samson de nocte portas Gazæ tulit. Ergo Christus non resurrexit tertia die, immo magis secunda nocte.

Sed contra. In Symbolo dicitur: *Resurrexit tertia die secundum Scripturas*.

Præterea. Rom. VI. dicit Glossa: *Qui exiit in sepulcro una die, & duabus noctibus: quia nostram duplicem vetustatem sua simpla consumpsit*. Ergo tertia die resurrexit.

Præterea. Conveniens erat ut veritas mortis nobis manifestaretur. Sed in ore duorum vel trium testium stat omne verbum: II. Corinth. XI. 1. Ergo conveniens fuit ut tertia die resurgeret.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod, sicut dictum est, Christus non sustinuit mortem, quia debitor mortis esset, sed ut mortem nostram sua morte destrueret. Ad hoc autem quod mors nostra destrueret, duo requirebantur: unum scilicet ut ipse non debitor mortis mortem quam nos debebamus, pro nobis solveret; aliud est ut nos virtutem mortis ipsius cognosceremus, ut per fidem mortis virtus mortis in nobis effectum haberet. Unde non oportuit quod morte detineretur, nisi quantum congruebat ad ostendendam mortis veritatem: quæ sufficienter manifestata fuit, & congruenter per hoc quod tertia die resurrexit: tum quia sua morte duas nostras mortes destruxit, ut tangit Glossa inducta: tum quia confirmatio, quæ fit per testes, ternario testium approbatur: tum quia perfectio in ternario consistit, ut dicitur in I. de Cælo, & mundo, text. 11. Alias etiam congruentias non difficile est assignare.

Ad primum ergo dicendum, quod alii homines debitorum mortis erant, & mors in eis non fuit ex necessitate finis, sed ex necessitate culpæ; non autem sic est in Christo: & ideo non oportuit quod Christi resurrectio usque in finem mundi differretur. Vel dicendum, quod illud quod est ultimum in operatione, oportet esse primum in intentione: unde oportet quod resurrectionem, quam in fine mundi consequemur, primo intendamus. Intentio autem & dirigitur, & excitatur, & roboratur ex inspectione alicujus exemplaris, in quo finis secundum rem præcedat: unde sicut intentio nostra qua intendimus in gloriam animæ, excitatur ex inspectione divinæ gloriæ, quæ est exemplar nostræ futuræ beatitudinis; ita oportuit quod gloria resurrectionis in aliquo exemplari nobis proponeretur, ad cuius conformitatem tenderemus: & hæc est resurrectio Christi: In III. Sept. Tom. III.

Ex Edit. P. Nicol. (a) Scilicet illa quæ jam prius indicata est, super illud: *Si complantati facti sumus similitudini mortis ejus, simul & resurrectionis erimus*. Tale aliquid citat Augustinus Lib. IV. de Trin. cap. vi.

unde dicitur Philip. III. 21. *Reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis sue*.

Ad secundum dicendum, quod gaudium de resurrectione Christi movet ut exemplar ex quo dirigimur in finem; non autem ita est de aliis sanctis: & ideo non est simile de Christo, & de illis.

Ad tertium dicendum, quod non solum oportebat quod per mortem fieret redemptio; sed ad hoc quod redemptionis ejus participes essemus oportuit ut veritas mortis nobis ostenderetur; & hoc non fuisset, si statim post mortem resurrexisset.

Ad quartum dicendum, quod mortis aliorum hominum cognitio non est nobis necessaria ad salutem, sicut fides de morte Christi: & ideo resurrectio non est similis de ipso, & de illis qui vivi invenientur in fine mundi.

Ad quintum dicendum, quod dies, ut in II. Lib. distinct. XI. (in exposit. lit.) dictum est, diversis modis accipitur. Aliquando enim pro die naturali, quæ continet spatium viginti quatuor horarum, unde includit diem, & noctem; aliquando autem pro die artificiali: & sic Christus fuit mortuus una die integra, scilicet die sabbati, & duabus integris noctibus, scilicet præcedente diem sabbati, & sequenti, & adhuc plus per quamdam partem sextæ feriæ: & sic loquitur Glossa (a) Rom. VI. Si autem loquamur de die naturali, sic accipiendo partem pro toto, fuit mortuus tribus diebus, & tribus noctibus. Illa enim pars diei passionis Christi à nona & deinceps computatur pro toto die naturali cujus est pars: unde computatur pro una die artificiali, & pro una nocte. Similiter nox post sabbatum computatur pro tota die naturali sequente; & sic computatur pro una die, & una nocte artificiali: quibus si jungatur una dies integra, scilicet dies sabbati, & una nox integra, scilicet nox præcedens; invenitur quod Christus fuit mortuus tribus diebus, & tribus noctibus.

Ad sextum dicendum, quod Christus creditur resurrexisse in sepulcro quando adhuc est lux tenebris permixta; & ideo aliquando dicitur resurrexisse in die, & aliquando in nocte.

ARTICULUS III.

Utrum Christus debuerit probare resurrectionem suam argumentis.

III. P. quæst. LIII. art. 5.

1. **A**D tertium sic proceditur. Videtur quod Christus resurrectionem suam argumentis probare non debuit. Ambrosius enim dicit (Lib. I. de Fide cap. v.) *Toile argumenta ubi fides queritur*. Sed de resurrectione queritur fides. Ergo argumenta fieri ad resurrectionem non debent.

2. Præterea. Aut argumenta illa fuerint sufficientia ad probandum resurrectionem, aut non. Si non, hoc videtur in imperfectionem inducentis argumenta redundare. Si autem fuerint sufficientia, & argumentum sufficiens facit scientiam, vel agnitionem, quæ non stat simul cum fide, quæ est de non apparentibus; videtur quod evacuaverunt fidem, & abstrulerunt meritum ejus.

3. Præterea. Sicut est fides de resurrectione, ita & de aliis articulis. Sed ad alios articulos non induxit